

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 220/02-22

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 29. januára 2003 v senáte zloženom z predsedníčky Ľudmily Gajdošíkovej a zo sudcov Alexandra Bröstla a Jána Klučku v konaní o sťažnosti J. Š., bytom Č. B., zastúpeného advokátkou JUDr. M. S., B., vo veci porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Brezno vo veci vedenej pod sp. zn. 1 C 40/01 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo J. Š. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Brezno vo veci vedenej pod sp. zn. 1 C 40/01 **p o r u š e n é b o l o .**

2. Okresnému súdu Brezno **p r i k a z u j e** vo veci vedenej pod sp. zn. 1 C 40/01 konať bez zbytočných prietáhov.

3. J. Š. p r i z n á v a finančné zadost'učinenie vo výške 15 000 Sk (slovom pätnásťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Brezno p o v i n n ý mu vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Okresný súd Brezno je p o v i n n ý nahradiť J. Š. trovy konania vo výške 8 000 Sk (slovom osemtisíc slovenských korún) do 15 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia na účet advokátky JUDr. M. S., B.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo 13. novembra 2002 doručené podanie J. Š. (ďalej len „sťažovateľ“), bytom Č. B., zastúpeného advokátkou JUDr. M. S., B., označené ako „Sťažnosť pre porušenie čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky“. Z jeho obsahu vyplynulo, že sťažovateľ namieta porušenie jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Brezno (ďalej len „okresný súd“) vo veci sp. zn. 1 C 40/01, t. j. jeho žaloby zo 14. júla 2000 (postúpenej tomuto súdu ako súdu príslušnému 2. februára 2001) proti odporcovi L. S. r., š. p., B. B. o náhradu škody z pracovného pomeru.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti o. i. uviedol:

„Žalobný návrh v predmetnom súdnom konaní bol podaný na vtedy príslušnom Okresnom súde v Banskej Bystrici ... vec bola dňa 30. 11. 2000 prikázaná Uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 15 Nc 414/00 na konanie Okresnému súdu v Brezne, kde je vedený pod sp. zn. 1 C 40/01.

Napriek tomu, že od podania žaloby uplynulo už 28 mesiacov, vo veci okresný súd nekoná, doposiaľ, ako sme zistili na Okresnom súde nahliadnutím do spisového materiálu dňa 31. 07. 2002, došlo zo strany súdu k týmto úkonom:

- *dňa 31. 10. 01 sa konalo vo veci pojednávanie*

Od toho času zákonná sudkyňa vo veci nekoná, nebolo vytýčené pojednávanie. Samotná predsedníčka Okresného súdu v Brezne pri prešetrení sťažnosti sťažovateľa na prietahy v konaní konštatovala prietahy v konaní, k náprave však napriek tomu nedošlo.“

Sťažovateľ žiadal, aby ústavný súd vydal nasledovný nález:

„1. Okresný súd v Brezne v konaní vedenom pod sp. zn. 1 C 40/01 porušil právo J. Š., bydlisko: Č. B. aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietahov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Okresnému súdu v Brezne v konaní pod sp. zn. 1 C 40/01 prikazuje konať tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

3. J. Š., bydlisko: Č. B. priznáva primerané finančné zadošťačenie v sume 60.000,- Sk (šesťdesiatisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd v Brezne povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresnému súdu v Brezne ukladá zaplatiť sťažovateľovi trovy právneho zastúpenia na účet advokátky JUDr. M. S. do 1 mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu.“

Keďže sťažnosť sťažovateľa spĺňala všetky zákonom predpísané náležitosti podľa § 20 a § 50 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a neexistovali žiadne dôvody na jej odmietnutie podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde, ústavný súd ju 20. novembra 2002 prijal na ďalšie konanie.

Podľa § 29 ods. 6 zákona o ústavnom súde sa ústavný súd 18. septembra 2002 obrátil na predsedníčku okresného súdu so žiadosťou o vyjadrenie k prijatej sťažnosti sťažovateľa. Predsedníčka okresného súdu vo svojom vyjadrení z 23. decembra 2002 doručenom ústavnému súdu 30. decembra 2002 (Spr. 4068/02) o. i. uviedla:

„... Sudca Okresného súdu v Banskej Bystrici vykonával procesné úkony, okrem iného dňa 22. 08. 2000 predložil spis Krajskému súdu v Banskej Bystrici na rozhodnutie podľa § 12 ods. 2 O. s. p. a prikázanie veci na konanie a rozhodnutie Okresnému súdu

v Brezne. Predsedníčka senátu JUDr. J. V. vrátila spis ako predčasne predložený s poučením sudcovi Okresného súdu v Banskej Bystrici. ... sudca OS Banská Bystrica opätovne predložil spis na rozhodnutie Krajskému súdu v Banskej Bystrici po vybavení inštrukcie podľa § 12 ods. 2 O. s. p. Krajský súd v Banskej Bystrici v konaní č. k. 15 Nc 414/00 zo dňa 30. 11. 2000 rozhodol a prikázal vec na ďalšie konanie a rozhodnutie Okresnému súdu v Brezne.

Celý spis bol Okresnému súdu v Brezne doručený dňa 02. 02. 2001. Podľa Rozvrhu práce bola vec pridelená na konanie a rozhodnutie JUDr. E. K. (G.), ktorá dňa 2. 10. 2001 vytyčila pojednávanie na deň 31. 10. 2001. Zároveň zákonná sudkyňa vyzvala právnu zástupkyňu navrhovateľa na odstránenie väd podania, pričom v prípise zo dňa 02. 10. 2001 vyzvala práv. zástupkyňu žalobcu o zaslanie potrebných dokladov, ako dôkazov pre konanie a rozhodnutie vo veci. Zároveň boli vyzvaní na predloženie potrebných dôkazov aj žalovaní, práv. zástupca žalovaného, ako aj Sociálna poisťovňa – ústredie Bratislava. Dňa 31. 10. 2001 sa konalo pojednávanie vo veci, ktoré bolo odročené na neurčito, za účelom predloženia potvrdení a pravdepodobnom zárobku žalobcu pred vznikom škody, ako aj mzdového listu žalobcu za kalendárny rok 1998 a taktiež súd uložil práv. zástupkyňi žalobcu, aby v lehote 20 dní opravila petit žaloby s presným vyčíslením obdobia a sumy, ktorej sa žalobca domáha titulom náhrady za stratu zárobku po skončení PN s uvedením postupu a mechanizmu výpočtu. Následne zákonná sudkyňa prípisom zo dňa 05. 11. 2001 vyzvala žalovaného na doručenie originálov mzdových listov žalobcu za roky 1998 až 2000 a fotokópie mzdového listu žalobcu za rok 2001. Postupne boli súdu doručované požadované doklady, ako aj rozšírenie žalobného návrhu zo strany práv. zástupkyne žalobcu, prípis zo dňa 19. 11. 2001, doručený súdu dňa 20. 11. 2001, ktorým právna zástupkyňa žalobcu žiadala priznať mimoriadne zvýšenie odškodnenia za sťaženie spoločenského uplatnenia. V danom prípade sa jedná o náročný spor, ktorému treba venovať zvýšenú pozornosť. Podľa písomného vyjadrenia zákonnej sudkyne JUDr. E. K., zo dňa 20. 12. 2002, časový odstup od posledného pojednávania odôvodňuje pracovnou vyťaženosťou vzhľadom k množstvu vecí v senáte a zložitosťou veci.

Zákonná sudkyňa JUDr. E. K. v roku 2001 vybavovala ako základnú agendu C vo veciach občiansko-právnych a okrem tejto agendy bola zákonnou sudkyňou aj pre agendu E, Er, Cd, Nc, pričom je nutné podotknúť, že jej bola pridelená časť senátu 2 C po sudcovi

JUDr. B. T., ktorý odišiel do starobného dôchodku. Aj napriek týmto skutočnostiam som ako predsedníčka súdu kvalifikovala sťažnosť pána Š. prípisom zo dňa 22. 05. 2002 ako dôvodnú.

Vzhľadom k vysokému počtu vecí v senátoch sudcov Okresného súdu Brezno, teda aj u sudkyňi JUDr. E. K. (G.), nie je fyzicky možné, aby sa venovala každej veci v primeranej, krátkej dobe.

Vzhľadom na náročnosť sporu v prejednávanej veci predovšetkým poukazujúc na objektívne skutočnosti, navrhujem, aby Ústavný súd Slovenskej republiky sťažnosť sťažovateľa zamietol.

V súlade s § 30 ods. 2 zák. č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, v konaní pred ním a o postavení jeho sudcov súhlasím s upustením od ústneho pojednávania, nakoľko od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.“

Sťažovateľ sa vo svojom oznámení doručenom ústavnému súdu 19. decembra 2002 vyjadril, že netrvá na ústnom pojednávaní vo veci prijatej sťažnosti.

II.

Sťažovateľ sa svojou sťažnosťou domáhal vyslovenia porušenia svojho práva upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov...“

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov“ (II. ÚS 61/98), pričom „tento účel možno dosiahnuť zásadne právoplatným ... rozhodnutím. Nepostačuje, že štátny orgán vo veci koná“ (II. ÚS 26/95). K vytvoreniu „stavu právnej istoty preto dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu“ (I. ÚS 10/98). Podľa názoru ústavného súdu možno preto za konanie (postup) súdu odstraňujúce právnu neistotu účastníka súdneho konania považovať také, ktoré smeruje k právoplatnému rozhodnutiu vo veci.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (II. ÚS 74/97, I. ÚS 70/98) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Za súčasť prvého kritéria súd považuje aj povahu prejednávanej veci.

Preskúmaním doterajšieho konania okresného súdu ústavný súd zo spisu vo veci sp. zn. 1 C 40/01 zistil nasledovné skutočnosti.

1. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitost' veci, ústavný súd zo súdneho spisu zistil, že predmetom konania vo veci vedenej na okresnom súde pod sp. zn. 1 C 40/01 je žaloba o náhradu škody z pracovného pomeru, ktorú si sťažovateľ uplatňuje v súvislosti s vyplácaním renty (rozdielu medzi priemerným zárobkom, ktorý dosahoval po preradení na menej platenú prácu po zistení choroby z povolania) voči zamestnávateľovi Lesom Slovenskej republiky, š. p., Banská Bystrica a vedľajšiemu účastníkovi Slovenskej poisťovni, a. s., Zvolen. So zreteľom na to, že aplikácia príslušnej právnej úpravy obsiahnutej v Zákonníku práce č. 65/1965 Zb. v znení neskorších predpisov je stabilizovaná a obsahuje aj metodiku postupu všeobecných súdov v uvedených sporoch, vec nemožno posúdiť ako právne a skutkovo zložitú.

2. Správanie sťažovateľa počas celej doby konania vo veci sp. zn. 1 C 40/01 možno hodnotiť ako súčinnostné, v dôsledku čoho neprispelo k zdlhavosti konania. Ústavný súd zistil, že sťažovateľ a jeho právna zástupkyňa sa zúčastnili na jedinom doteraz nariadenom pojednávaní vo veci a na výzvu okresného súdu vyplývajúcu z pojednávania vo veci v stanovenej lehote predložili požadované dôkazy. Ústavný súd nezistil pri skúmaní správania sťažovateľa takú závažnú skutočnosť, ktorá by mala byť v jeho neprospech pri posudzovaní zbytočných priet'ahov v tomto konaní. Úpravu návrhu na pojednávaní nariadenom okresným súdom urobil sťažovateľ aj so zreteľom na prvé úkony tohto súdu pred nariadením pojednávania.

3. V samotnom postupe okresného súdu ústavný súd zistil zbytočné prietahy vo veci sp. zn. 1 C 40/01 spočívajúce v jeho nečinnosti, a to bez existencie zákonných prekážok jeho konania v dvoch obdobiach.

Prvý prietah v dĺžke 8 mesiacov ústavný súd zistil od 2. februára 2001, keď bol návrh postúpený okresnému súdu, do 2. októbra 2001, keď urobil rutinné úkony súvisiace s nariadením pojednávania a s doplnením dokazovania.

Prvé a doteraz jediné pojednávanie vo veci sa uskutočnilo 31. októbra 2001. Po vypočutí účastníkov konania okresný súd pojednávanie odročil na neurčito s tým, že obom účastníkom konania uložil, aby predložili ďalšie dôkazy. Sťažovateľ na základe pokynov vyplývajúcich z uznesenia okresného súdu rozšíril žalobný návrh a doručil ho okresnému súdu 20. novembra 2001.

Ústavný súd už konštatoval, že správanie sťažovateľa môže súd zbaviť zodpovednosti za prietahy v konaní, len ak dôsledkom tohto správania je spomalenie postupu konania. Pasívne správanie účastníka, jeho spoľahnutie sa na správnosť postupu súdu nie je okolnosťou, ktorou možno ospravedlniť nečinnosť alebo neprimerane zdĺhavý postup súdu (II. ÚS 26/95). Úkony, ktoré okresný súd vykonal vo veci pred prípravou pojednávania a na pojednávaní, mohol vykonať bezprostredne po postúpení spisu od 2. februára 2002, pretože išlo o bežné úkony, ktoré nevyžadovali osobitnú prípravu. Pokiaľ ide o hodnotenie správania sťažovateľa, na nariadenom pojednávaní sťažovateľ tiež žiadal, aby okresný súd uložil odporcovi povinnosť predložiť časť písomných dôkazov, ktorých predloženie mu bolo odopreté.

Druhý zbytočný prietah v dĺžke 12 mesiacov ústavný súd zistil od 20. novembra 2001 až do podania sťažnosti sťažovateľa ústavnému súdu. Skutočnosť, že okresný súd odôvodňuje túto nečinnosť vysokým počtom vecí v senátoch sudcov okresného súdu, kvôli ktorému „nie je fyzicky možné, aby sa (sudkyňa) venovala každej veci v primeranej, krátkej dobe“, nemôže ísť na ťarchu sťažovateľa.

Existenciu priet'ahov v uvedenom konaní napokon uznala aj predsedníčka okresného súdu vo svojom vyjadrení k výzve ústavného súdu z 30. decembra 2002.

Ústavný súd už konštatoval, že obranu odporcu spočívajúcu v uvádzaní dôvodov, ktoré mali ako objektívne príčiny spôsobiť priet'ahy (vysoký nápad a počet nerozhodnutých vecí, personálne problémy a pod.), nemôže akceptovať a zotrváva na svojej doterajšej judikatúre (I. ÚS 51/01). Z tejto judikatúry ústavného súdu takisto vyplýva, že nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť súdne konanie, nezbavuje štát zodpovednosti za zbytočné priet'ahy v súdnom konaní (II. ÚS 40/97, III. ÚS 17/02).

Vychádzajúc z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol, že postupom okresného súdu v konaní sp. zn. 1 C 40/01 došlo k zbytočným priet'ahom v súdnom konaní v celkovej dĺžke 20 mesiacov, a tým aj k porušeniu základného práva s'ťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

III.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o s'ťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, prípadne nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, prípadne prikáže tomu, kto právo porušil, aby vo veci konal. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže zároveň na žiadosť osoby, ktorej práva boli porušené, rozhodnúť o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia.

1. Ústavný súd v súlade so svojím rozhodnutím o porušení základného práva s'ťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy v zmysle § 56 ods. 3 zákona o ústavnom súde prikázal okresnému súdu, aby vo veci sp. zn. 1 C 40/01 konal bez zbytočných priet'ahov.

2. V súvislosti s úpravou sťažnosti čl. 127 ods. 3 ústavy ustanovuje: „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.“

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadost'učinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“. Z ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde vyplýva, že primerané finančné zadost'učinenie má povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

Sťažovateľ požadoval finančné zadost'učinenie vo výške 60 000 Sk, pričom svoju žiadosť odôvodnil nasledovne:

„Keďže práva sťažovateľa na rýchly a spravodlivý proces boli porušené, vznikol mu touto nečinnosťou Okresného súdu v Brezne nemajetková ujma, ... požaduje sťažovateľ primerané finančné zadost'učinenie podľa čl. 127 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky vo výške 60.000,- Sk (slovom: šesťdesiatisíc slovenských korún). Sťažovateľ túto požiadavku odôvodňuje tým, že ide o konanie, kde predmetom je uplatnenie náhrady škody, ktorá mu vznikla v dôsledku choroby z povolania. Finančná situácia sťažovateľa je zložitá, nemá dostatočné finančné prostriedky na zlepšenie svojho zdravotného stavu, rýchlym a spravodlivým rozhodnutím veci bez zbytočných prietáhov by bola vykonaná náprava tohto nepriaznivého stavu.

Zároveň požaduje náhradu trov jeho právneho zastúpenia, ktorých špecifikáciu predložíme na požiadanie (I. ÚS 81/02).“

Pri určení výšky primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je zmiernenie nemajetkovej ujmy, nie prípadná náhrada škody.

Hoci ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby v označenom súdnom konaní konal bez zbytočných prietáhov, vychádzal z názoru, že porušenie základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nemožno účinne odstrániť len uplatnením tejto jeho právomoci. V dôsledku toho (a so zreteľom na dobu nečinnosti označeného súdu) považoval za potrebné rozhodnúť aj o náhrade nemajetkovej ujmy, ktorá sťažovateľovi vznikla, a to priznaním primeraného finančného zadosťučinenia.

Vzhľadom na celkovú dobu konania okresného súdu poznačenú zbytočnými prietahmi v konaní vedenom na tomto súde pod sp. zn. 1 C 40/01, berúc do úvahy skutočnosť, že sťažovateľ sa o predĺženie tejto doby v zásade nijako nepričinil, a zohľadňujúc konkrétne okolnosti prípadu vrátane pozície sťažovateľa, princípov spravodlivosti a spôsobu zavŕšenia ochrany základných práv a slobôd, ústavný súd považoval priznanie sumy 15 000 Sk za primerané zadosťučinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde priznal sťažovateľovi náhradu trov vo výške 8 000 Sk (§ 1 ods. 3, § 16 a § 25 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnej pomoci), pričom vychádzal z výšky priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok roku 2002, ktorá bola 11 963 Sk. Náhrada bola priznaná za dva úkony v plnej výške 3 900 Sk a po 100 Sk režijný paušál.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. januára 2003